

CÁC ĐÀI PHÁT THANH VÀ TRUYỀN HÌNH KHU VỰC TÂY NAM BỘ TRUYỀN THÔNG PHÁP LUẬT VỀ PHÒNG CHỐNG BẠO LỰC GIA ĐÌNH

*Huỳnh Thị Oanh**

Đài Phát thanh Truyền hình Tiền Giang

Ngày nhận bài: 10-12-2017; ngày nhận bài sửa: 15-12-2017; ngày duyệt đăng: 23-02-2018

TÓM TẮT

Bài viết đề cập việc truyền thông pháp luật về phòng chống bạo lực gia đình (BLGD) trên các đài phát thanh và truyền hình (PT&TH) khu vực Tây Nam Bộ. Kết quả cho thấy việc tuyên truyền các quy phạm pháp luật liên quan đến vấn đề phòng chống BLGD trên sóng của các đài PT&TH có tác động thiết thực đến khán thính giả. Kết quả khảo sát cho thấy các tin, bài phóng sự về BLGD được khắc họa khá đa dạng với các hình thức, khuôn mẫu bạo lực được nhắc đến khi truyền thông phòng chống BLGD trên các đài PT&TH. Các đài chưa khai thác được một số chủ đề như bạo lực tình dục, kiểm soát về mặt kinh tế, kiểm soát về mặt xã hội mà chỉ tập trung vào hình thức bạo lực dễ thấy - bạo lực về mặt thể chất.

Từ khóa: truyền thông pháp luật, bạo lực gia đình, đài phát thanh và truyền hình, khu vực Tây Nam Bộ.

ABSTRACT

Communication of southwest radio and television stations about laws of preventing and stopping domestic violence

The article mentions the communication about the laws of preventing and stopping domestic violence on radio and television stations in the southwest area. The findings show that propaganda about legal regulations about preventing and stopping domestic violence via broadcasting, especially television broadcasting from radio and television stations, has positive effect on the viewers. Evaluations reveal that news and reportages about domestic violence are built diversely with a number of forms and patterns well-mentioned in communication about preventing and stopping domestic violence on television stations. However, the stations have not yet exploited the topic to speak out like sexual violence, economic control or social control and just focus on one well-visible pattern of violence, physical violence.

Keywords: communication about the laws, domestic violence, radio and television stations, the southwest area.

1. Đặt vấn đề

Công tác tuyên truyền, phổ biến và giáo dục pháp luật luôn có vị trí và vai trò vô cùng quan trọng trong quá trình xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa hiện nay. Tuyên truyền pháp luật là một bộ phận của công tác giáo dục. Việc tuyên truyền các quy phạm pháp luật liên quan đến vấn đề phòng chống BLGD trên sóng, đặc biệt là trên sóng

* Email: huynhoanh_thtg@yahoo.com.vn

truyền hình của các đài PT&TH tuy có thực hiện hàng tháng, nhưng liệu việc tuyên truyền này đã đi vào cuộc sống hay chưa? Các tác động đích thực của việc tuyên truyền này ở mức độ nào là một bài toán thách thức cần giải quyết. Như vậy, việc khảo sát, đánh giá thực trạng các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD, từ đó đưa ra một số giải pháp nâng cao chất lượng truyền thông về phòng chống BLGD là cần thiết và mang tính khả thi.

2. Giải quyết vấn đề

Truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD được hiểu là sử dụng những hình thức khác nhau của phương tiện truyền thông, hướng thông điệp truyền thông để tác động một cách có hệ thống và thường xuyên đến ý thức của con người nhằm trang bị những kiến thức pháp luật về phòng chống BLGD và những vấn đề có liên quan. Tập hợp, thuyết phục người dân để từ đó họ có những nhận thức đúng đắn về pháp luật phòng chống BLGD, tôn trọng pháp luật về phòng chống BLGD. Qua đó, mọi người hành động theo các chuẩn mực pháp luật quy định về phòng chống BLGD.

Phòng chống BLGD cần được chia sẻ, được truyền thông với cộng đồng nhằm hình thành ý thức công chúng, có ý nghĩa dẫn đường đối với công chúng, thông qua đó tác động đến các thiết chế xã hội, cũng như tác động đến thế giới quan và định hướng hành vi của công chúng (Nguyễn Văn Dũng, 2011, tr.20-26, tr.48). Những nỗ lực giảm tình trạng BLGD không thể thiếu vai trò của truyền thông với những thông điệp khách quan, khoa học giúp cộng đồng và xã hội nói chung có những nhận thức đúng, thái độ đúng đắn và hành vi chuẩn mực (Nguyễn Văn Dũng, 2006, tr.123). Bài viết đề cập việc truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trên các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ cụ thể là đài PT&TH 3 tỉnh: Tiền Giang, Vĩnh Long và Kiên Giang.

Kết quả phân tích cho thấy các tin, bài phóng sự về BLGD được khắc họa khá đa dạng nhằm khẳng định BLGD không giới hạn ở bất kì nền văn hóa, tôn giáo, dân tộc, hoặc nhóm xã hội hay nhóm phụ nữ đặc biệt nào trong xã hội. Có thể nói rằng trong 3 Đài PT&TH trong mẫu khảo sát thì tác phẩm thuộc thể loại thông tấn (tin, tường thuật, phóng vấn, bài phản ánh, ghi nhanh, điều tra, phóng sự) chiếm phần lớn.

Bảng 1. Tương quan giữa loại thể báo chí đưa tin PCBLGD và các vấn đề có liên quan trong mẫu nghiên cứu của các đài PT&TH (SL)

Các đài PT&TH	Tin	Phóng sự, ghi nhận	Phóng vấn	Chuyên mục	Tổng
1. Tiền Giang	102	22	03	05	132
2. Vĩnh Long	108	17	04	04	133
3. Kiên Giang	126	26	6	08	166
Tổng	336	65	13	17	431

Trong thể loại thông tấn báo chí, thể loại xuất hiện duy nhất và là chủ lực của đề tài phòng chống BLGD là tin: 336/431 bài chiếm 77,96% - hơn $\frac{3}{4}$ mẫu, kế đến là phóng sự chiếm 15,08%, chuyên mục có 3,94%, phỏng vấn chiếm 3,02%. Một thực tế khách quan, thể loại thông tấn có “đối tượng phản ánh là các hiện tượng, vấn đề thời sự, sự kiện nóng hổi, có ý nghĩa xã hội, đáp ứng nhu cầu nhanh, khách quan mà dư luận xã hội quan tâm (Đình Văn Hương, 2007, tr.12-13) nên số liệu trên cũng là dễ hiểu. “Mục đích là cung cấp cho công chúng những thông tin mới nhất về các sự kiện, hiện tượng vấn đề phong phú đa dạng xảy ra hàng ngày, hàng giờ trong nước và trên phạm vi toàn thế giới...” (Quốc hội, 2000, tr.42-43). Kết quả này cho thấy đề phản ánh những thông tin nhanh về các vụ việc BLGD, bắt buộc các nhà báo chọn các tác phẩm thông tấn như sự lựa chọn phù hợp và hiệu quả.

Xét riêng thể loại tin - thể loại chiếm hơn 2/3 số lượng bài trong mẫu nghiên cứu, kết quả một phần cho thấy các đài vẫn chủ yếu chú trọng tính “nóng hổi” và mức độ nghiêm trọng ở bề nổi của sự việc, dừng lại ở việc mô tả hết sức vắn tắt các tình tiết diễn biến của sự việc theo những mô thức mang tính khuôn mẫu của thể loại tin.

Hộp 1. Chương trình Thời sự Truyền hình Tiền Giang (04/12/2016)

Ban Vì sự tiến bộ phụ nữ các cấp tỉnh Tiền Giang đã tăng cường đẩy mạnh truyền thông, nâng cao nhận thức của mọi người dân về bình đẳng giới và phòng, chống bạo lực trên cơ sở giới; tổ chức các đoàn kiểm tra liên ngành vì sự tiến bộ của phụ nữ và bình đẳng giới tại các cơ quan, đơn vị, địa phương trong thời gian diễn ra tháng hành động.

Hộp 2. Chương trình Thời sự Truyền hình Kiên Giang 01/6/2017

Thời sự tối (01/06/2017)

Đã đăng video

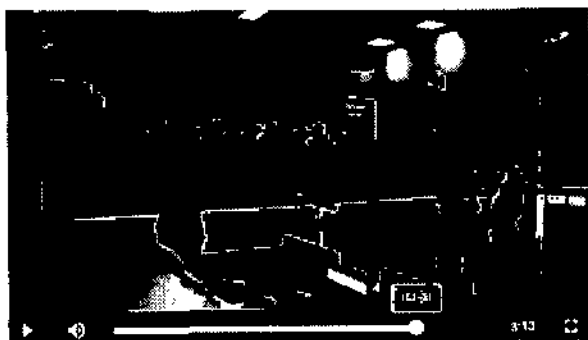

Sáng nay, huyện An Ninh, tỉnh Kiên Giang phát động tháng hành động Vì trẻ em năm 2017 với chủ đề: “Triển khai luật trẻ em và phòng chống bạo lực xâm hại trẻ em”. Huyện An Ninh hiện có 99% trẻ trong độ tuổi được đến trường, 100% trẻ em dưới 6 tuổi được cấp thẻ khám bệnh bảo hiểm y tế miễn phí, trẻ em khá giỏi có hoàn cảnh khó khăn được cấp học bổng...

Những biểu hiện khác nhau của loại BLGD và những bài học pháp lý về bạo lực của nạn nhân được hình thành bởi nhiều yếu tố, bao gồm tình trạng kinh tế, lứa tuổi, định hướng tình dục, tâm lý... được nhà báo mô tả với nhiều ngôn ngữ, màu sắc, hình ảnh khác nhau.

Tuy nhiên có khá nhiều tin, bài còn sử dụng ngôn ngữ gây sự hiểu lầm, giật gân câu khách và làm cho người xem cảm thấy BLGD là chuyện bình thường, thậm chí là chuyện xem để giải trí. Bên cạnh đó, các đài thuộc mẫu khảo sát chú ý đến vấn đề hình ảnh và đã sử dụng trong quá trình tuyên truyền pháp luật về phòng chống BLGD.

Hộp 3. Chương trình Thời sự Truyền hình Kiên Giang (25/6/2017)

Để thực hiện hành vi của mình, Ân thường rủ con gái riêng của vợ và con gái ruột của mình đi bắt nhái, bắt cua giữa đồng vào ban đêm rồi ép buộc con. Đến lần cuối cùng, trong lúc bị Ân dụ lên TP Rạch Giá làm giấy chứng minh nhân dân rồi ép vào nhà nghỉ, con ruột của Ân đã bỏ trốn rồi trình báo công an...

Tuy nhiên, những hình thức bạo lực khác như bạo lực về tinh thần, bạo lực tình dục và ngay cả kiểm soát về mặt xã hội xuất hiện rất ít trên các chương trình thời sự, chuyên đề, chuyên mục của các đài. Với chức năng hiển thị rõ ràng của hình ảnh, người xem không khó để nhận ra thông điệp chứa đựng trong hình ảnh (Cudonhetxốp, Xvich, Iurópxki, 2003, tr.213). Và như vậy, vô hình trung, tác giả đã tô đậm hơn dấu ấn đối với công chúng, BLGD đồng nghĩa với bạo lực về thể chất. Kết quả nghiên cứu thực trạng truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trên 3 đài khảo sát cho thấy các đài chưa khai thác được chủ đề đề ngỏ như bạo lực tình dục, kiểm soát về mặt kinh tế, kiểm soát về mặt xã hội mà chỉ tập trung vào hình thức bạo lực dễ thấy - bạo lực về mặt thể chất. Thông tin bạo lực về tinh thần, bạo lực về kinh tế... thì rất ít thậm chí không được đề cập. Các thông tin đã chuyển tải thường khô cứng, chưa gây ấn tượng về mặt nội dung khi chỉ nêu những vấn đề đã xảy ra. Hình ảnh trong sản phẩm tuyên truyền còn nghèo nàn, những tin thời sự (trừ đề cập trực tiếp đến vụ án, vụ xét xử... là hình cụ thể) đa phần đều là hình ảnh hội họp, mít-tinh, tuần hành... có liên quan đến nội dung truyền thông.

Về nội dung, kết quả khảo sát cho thấy vẫn còn khá nhiều bài viết thông tin còn sơ sài, chỉ mang tính chất đưa tin, kêu gọi sự nghiêm trị của pháp luật và kết luận là do ảnh hưởng của BLGD mà không nói về nguyên nhân tại sao có tình trạng BLGD, chưa thực hiện được vai trò của báo chí "là cơ quan kiểm soát xã hội đối với tiến trình sự việc trong các lĩnh vực của đời sống xã hội" (Prókhô-róp, 2004, tr.108), không dẫn điều luật quy định cụ thể. Từ đó, dẫn đến những định hướng sai lệch trong nhận thức của công chúng về

BLGD, đối tượng BLGD, đồng thời làm giảm hiệu quả của công tác truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD.

Các đài đa phần dừng lại ở việc cảnh báo hiện tượng mà ít đưa ra phương án xử trí, kỹ năng nhận biết, kỹ năng giao tiếp đối với những hành vi BLGD. Sẽ hữu ích hơn nếu các phóng sự lên án mạnh mẽ các định kiến, phân tích và chỉ ra các mức án phù hợp với tội danh, đồng thời đưa ra các giải pháp để nạn nhân có thể vượt qua ranh giới của định kiến, của rào cản xã hội nhằm lấy lại cuộc sống của chính bản thân mình. Đây cũng là những hạn chế dễ thấy trong thực trạng truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD của các Đài thuộc mẫu khảo sát.

Hộp 4. Chương trình Thời sự Truyền hình Vĩnh Long (20/10/2016)

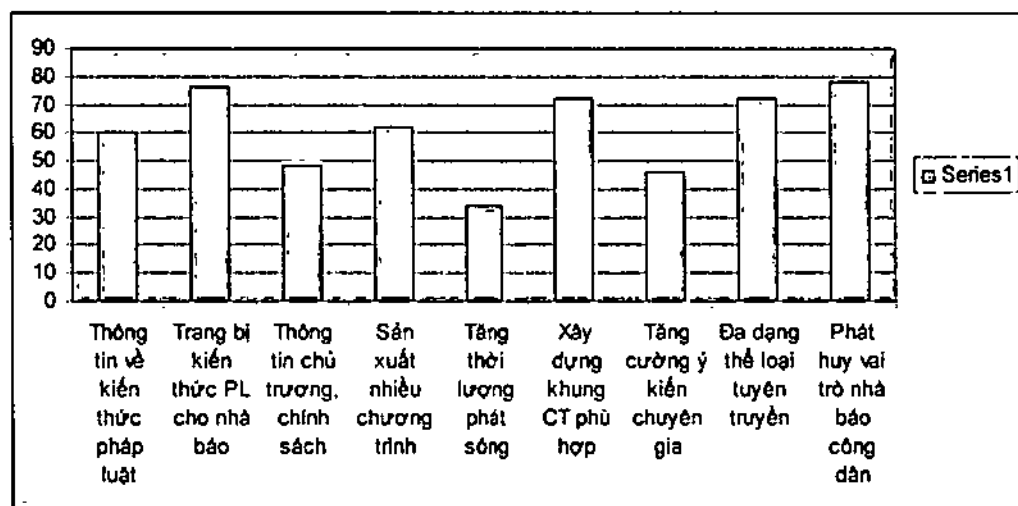

Để nâng cao hiệu quả truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD, đề tài đề cập nguyên nhân của thực trạng truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD ở các Đài thuộc mẫu khảo sát, định hướng truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD ở các Đài. Kết quả cho thấy vấn đề tuyên truyền pháp luật và Luật Phòng chống BLGD có đề cập trong kế hoạch và phương hướng hoạt động của các đài PT&TH, nhưng việc đề cập trực tiếp và có hệ thống thì chưa đảm bảo. Một số yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả tuyên truyền như sau:

- Kế hoạch và phương hướng hoạt động của các đài PT&TH còn nằm trong phần tuyên truyền pháp luật chứ chưa được đề cập một cách cụ thể và chi tiết.
- Kế hoạch và phương hướng hoạt động của các đài PT&TH có xác định ý nghĩa, mục đích nhưng phần định hướng về yêu cầu cụ thể cũng như các cách thức để đáp ứng yêu cầu ấy chưa được phân tích chi tiết và rõ nét.
- Kế hoạch và phương hướng hoạt động của các đài PT&TH chưa minh họa cụ thể là đơn vị nào, phòng ban nào hay chương trình nào sẽ đảm trách hoặc thực hiện.
- Kế hoạch và phương hướng hoạt động của các đài PT&TH chỉ mới chú trọng về yêu cầu định hướng liên quan đến mục tiêu và định hướng lập kế hoạch, nhưng các yêu cầu khác có liên quan việc thực thi các chức năng quản lý như: kiểm tra, giám sát... chưa được làm rõ.

Kết quả khảo sát ý kiến của cán bộ quản lý, phóng viên và biên tập viên các đài PT&TH Tiền Giang, Vĩnh Long, Kiên Giang về công tác truyền thông pháp luật, phòng chống BLGD trên các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ trong thời gian tới được trình bày ở Biểu đồ 1 dưới đây:

Biểu đồ 1. Ý kiến đề xuất các giải pháp của cán bộ, phóng viên, biên tập viên các đài PT&TH để nâng cao hiệu quả truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trong thời gian tới

Biểu đồ 1 cho thấy việc đề xuất các giải pháp của cán bộ, phóng viên, biên tập viên các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ có đến 6/9 biện pháp nhận được sự đồng thuận cao. Các biện pháp cụ thể cần lưu ý bao gồm: phát huy vai trò nhà báo công dân (78%), trang bị kiến thức pháp luật cho nhà báo (76%), đa dạng thể loại tuyên truyền (72%), sản xuất nhiều chương trình (62%)...

Khảo sát mức độ hiểu biết sâu về BLGD, về phòng chống BLGD, có 96% nhà báo đều khẳng định nắm vững, 4% nhà báo (biên tập viên) không quan tâm; 98% nhà báo khẳng định đối tượng là phụ nữ, và 88% nhà báo khẳng định trẻ em là những đối tượng có nguy cơ bị bạo lực nhất. Điều này càng khẳng định vững chắc quan điểm truyền thông phòng chống BLGD trên đài PT&TH là cần thiết và cần ưu tiên truyền thông hướng đến đối tượng phụ nữ và trẻ em. Thế nhưng, số liệu trên cũng cần xem xét. Đối với các nhà báo ở các đài PT&TH vẫn còn chưa quan tâm hay thậm chí nhận thức chưa đầy đủ, có thái độ thờ ơ về vấn đề truyền thông BLGD, cần thiết phải nâng cao nhận thức, thái độ về vấn đề này trong thực tiễn.

Để nâng cao hiệu quả truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD, có thể tập trung vào 6 nhóm giải pháp sau: *Tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy Đảng, chính quyền về truyền thông pháp luật phòng chống BLGD; kiểm tra định hướng và kế hoạch cụ thể truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trên truyền hình; đa dạng hóa về hình thức thể hiện tuyên truyền pháp luật về phòng chống BLGD trên truyền hình; nâng cao kiến thức pháp luật, chuyên môn nghiệp vụ chuyên sâu cho đội ngũ những người làm công tác truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD; đầu tư cơ sở vật chất, kỹ thuật và kinh phí sản xuất các chương trình truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trên đài PT&TH; tiếp tục sản xuất và nâng chất các chương trình tăng cường truyền thông về*

phòng, chống BLGD theo quan điểm tuyên truyền chủ động, tương tác. Các giải pháp này được dựa trên cơ sở ý kiến đề xuất của công chúng truyền hình và các phóng viên, biên tập viên, cán bộ quản lý đang công tác ở các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ.

3. Kết luận

Việc truyền thông các quy phạm pháp luật liên quan đến vấn đề phòng chống BLGD của các đài PT&TH có tác động thiết thực đến người xem. Đây là sự tác động tích cực của vấn đề truyền thông phòng chống BLGD trên đài PT&TH.

Các tin, bài phóng sự về BLGD được khắc họa khá đa dạng với các hình thức, khuôn mẫu bạo lực được nhắc đến khi truyền thông phòng chống BLGD trên các đài PT&TH. Tuy nhiên, nội dung tuyên truyền còn chưa phong phú, có phần lặp lại và thiếu sự chuyên sâu. Thể loại truyền thông cũng thiên về hướng tin và chưa đa dạng hóa đúng nghĩa. Hình thức thể hiện trên bình diện ngôn từ còn thiếu tính phù hợp, hình ảnh minh họa còn sơ sài và chưa gây ấn tượng do thiếu đầu tư, chọn lọc. Các đài chưa khai thác được chủ đề đề ngò như bạo lực tình dục, kiểm soát về mặt kinh tế, kiểm soát về mặt xã hội mà chỉ tập trung vào hình thức bạo lực dễ thấy - bạo lực về mặt thể chất. Các thông tin chuyển tải thường khô cứng, cô đọng nội dung, chỉ nêu những vấn đề đã xảy ra... Vẫn còn biểu hiện thiếu nhạy cảm, quan điểm về giới và góc nhìn vấn đề BLGD thể hiện trong cách xác định đối tượng, tiếp cận vấn đề, cách lý giải sự việc làm giảm hiệu quả của công tác truyền thông pháp luật phòng chống BLGD. Các đài đa phần dừng lại ở việc cảnh báo hiện tượng mà ít đưa ra phương án xử trí, kỹ năng nhận biết, kỹ năng giao tiếp đối với những hành vi BLGD. Đây cũng là những hạn chế dễ thấy trong thực trạng truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD của các Đài thuộc mẫu khảo sát.

Có thể nâng cao hiệu quả truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trên các đài PT&TH bằng cách áp dụng 6 nhóm biện pháp cơ bản được đề cập ở trên. Kết quả khảo sát ý kiến của các chuyên gia và chủ thể truyền thông cho thấy các giải pháp này đều được tán thành, có thể giúp nâng cao hiệu quả truyền thông pháp luật về phòng chống BLGD trên các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ.

❖ *Tuyên bố về quyền lợi: Tác giả xác nhận hoàn toàn không có xung đột về quyền lợi.*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Cudomhetxốp, G. V.; Xvich, X. L.; Iurôpxki, A. Ia. (2003). *Báo chí truyền hình*, tập 1, Đào Tấn Anh dịch. Hà Nội: NXB Thông tấn.
- Nguyễn Văn Dũng. (2006). *Truyền thông Lý thuyết và kỹ năng cơ bản*. Hà Nội: NXB Lí luận Chính trị.
- Nguyễn Văn Dũng. (2011). *Báo chí và dư luận xã hội*. Hà Nội: NXB Lao động.
- Đinh Văn Hường. (2007). *Các thể loại báo chí thông tấn*. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia.
- Nguyễn Hữu Minh, Trần Thị Vân Anh (đồng chủ biên). (2009). *Bạo lực gia đình đối với phụ nữ ở Việt Nam*. Hà Nội: NXB Khoa học xã hội.
- Prôkhôpốp, E. P. (2004). *Cơ sở lý luận của báo chí*, tập 1, Đào Tấn Anh, Đới Thị Kim Thoa dịch. Hà Nội: NXB Thông tấn.
- Quốc hội. (2000). *Luật Hôn nhân và gia đình*. Hà Nội.